– ESSAY –

Het sturingsmechanisme geld is aan vervanging toe

De spelregels bepalen de uitkomst

Geld komt uit het niets, is dé voedingsbodem voor speculatie en is de belangrijkste oorzaak van de toenemende kloof tussen arm en rijk. Waar veel mensen zich nog kunnen voorstellen dat het belastingstelsel slimmer en duurzamer kunnen worden, is er bij het geldsysteem een rotsvast geloof dat dit een natuurlijk fenomeen is en dus onveranderlijk. Dat dit onzin is, bewijst de Social Trade Organisation (STRO), opgericht door Henk van Arkel. Al 25 jaar timmert hij succesvol aan de weg om ander geld mogelijk te maken dat wél dienstbaar is aan de samenleving. Wereldwijd gebruiken honderden initiatieven de lokale geldmodellen en betaalsoftware Cyclos van STRO.

TEKST **HENK VAN ARKEL**

De extreme ontwikkelingen in de politiek met onder meer Brexit, Trump, etcetera, zijn misschien wel een uiting dat mensen het gevoel hebben dat ze de greep op ontwikkelingen kwijt zijn. Dat kan de volgende oorzaken hebben.

- Vroeger vertrouwden mensen meer op degenen aan wie ze het beleid uitbesteed hadden. De christelijke, liberale of socialistische politici werden gezien als vertegenwoordigers met wie men de basale waarden deelde.
- Daarnaast verandert veel steeds sneller. Ik sprak laatst met een meisje van 25 en die had het over de generatie onder haar. Ik vroeg haar of ze het over de pubers van nu had, maar ze doelde echt op mensen tussen 19 en 23. Dat is een groep die net weer anders omgaat met IT en voor wie de Brexit, klimaatrampen, grote oorlogen in Syrië en Jemen en Trump bepalend zijn voor het wereldbeeld. Waar ooit een generatie eens in de dertig jaar wisselde, gaat dat nu in een jaar of vier.

Laatst was ik op een avond waarop een lokale politieke partij haar verkiezingsprogramma vaststelde. Zo'n programma heeft aparte paragrafen, zoals woningbouw, natuur, klimaat, sociale cohesie, et cetera. Een holistische integrale benadering is daardoor uitgesloten. Er zijn bijvoorbeeld extra

woningen nodig en dus praat men over lege plekken waar nog gebouwd kan worden. Dat wordt niet gecombineerd met bijvoorbeeld het gegeven dat bepaalde wijken verpauperen. Dus wordt niet overwogen die wijken op te waarderen door de bevolkingsdichtheid en daarmee de samenstelling bij te sturen.

Misschien zijn slapende villawijken in de stad niet logisch. We kunnen ons de luxe niet veroorloven zo'n kleine groep een exclusief recht op grond vlakbij alle voorzieningen te geven. Je kunt dan beleid maken om die huizen om te bouwen tot studio's. In een villa gaan al gauw vier tot zes appartementen.

SPELREGELS

Zelf zet ik mijn energie in om de spelregels van het spel de gewenste richting te geven. Immers veel van de ontwikkelingen van morgen worden bepaald door deze spelregels. Hieronder een aantal voorbeelden hoe spelregels onze toekomst bepalen.

Belastingen op arbeid achterhaald. Ooit koos de overheid ervoor geld te innen met een belastingtype naar draagkracht. Er werd gekozen om via op lonen drukkende belasting (loon- en inkomstenbelasting en BTW) het leeuwendeel van de overheidsinkomsten te innen.

Inmiddels is de realiteit dat de sterkste schouders helemaal niet de zwaarste lasten dragen. Belastingontwijking en uit de hand gelopen topinkomens hebben de oude werkelijkheid achterhaald. De gevolgen om aan dit achterhaalde systeem vast te houden zijn groot. Winsten uit speculatie worden nauwelijks afgeroomd, de wegwerpmaatschappij wordt verheerlijkt, het ecosysteem kan het niet aan en de speculatieve ballon kan elk moment imploderen.

Geldsysteem aan vervanging toe. Wie ooit *De Bovenbazen* van Maarten Toonder heeft gelezen, weet dat geld weggezogen wordt op plekken waar het juist nodig is. Hoe armer een regio, des te hoger de prijs om handel en specialisatie te organiseren. Het gebrek aan lokale geldschepping en het rentestelsel zorgen ervoor dat er uiteindelijk steeds minder geld overblijft. Zo polariseren economieën en worden onvrijwillige migratiestromen gestimuleerd. Zo ontstaan krimpgebieden, waar voor ondernemende jonge mensen steeds minder perspectieven zijn. Ook arme stadswijken hebben een scheve handelsbalans met de rest van de stad, waardoor er nauwelijks kansen zijn voor bestaande en jonge ondernemers. Het huidige geld geeft die wijken geen impulsen maar geeft ze domweg op. En dan zijn we verbaasd als de jongeren uit die wijken zich buitengesloten voelen.

In rijke gebieden werkt geld goed, behalve als het er echt toe doet, zoals bij een crisis. Dan gaan investeerders en consumenten oppotten en geven de banken veel minder krediet omdat de vooruitzichten op terugbetaling slecht worden. Bankkrediet is procyclisch. Het vergroot de druk op momenten dat het wel wat minder zou mogen en laat ons in de steek als we het nodig hebben.

UIT HET NIETS

De samenleving is een complex systeem en geld is hierin een belangrijk sturingsmechanisme. We zouden ons moeten afvragen welk soort geld we willen gebruiken voor de dagelijk-

"RENTESYSTEEM LEIDT ENERZIJDS TOT GROEIDWANG EN ANDERZIJDS TOT MONETAIRE WOESTIJNEN"

Huis bouwen met en zonder rente

Wat zou je vinden van een 100 procent duurzaam huis van uitstekende kwaliteit? Een huis waar jij en je kinderen en volgende generaties 200 jaar energieneutraal en comfortabel in kunnen wonen? Zullen we dat eens uitrekenen en vergelijken met een huis van lage kwaliteit? Het duurzame huis kost 400.000 euro en gaat 200 jaar mee. Per jaar betaal je dus 2.000 euro aan afschrijving, plus een klein bedrag aan onderhoud en misschien nog iets aan energie.

Een huis van lage kwaliteit kost 200.000 euro en gaat 66 jaar mee. Per jaar betaal je dan 3.030 euro aan afschrijving, en vergeleken met het duurzame huis meer aan onderhoud en veel meer aan energie.

Een duurzaam huis is zo dus goedkoper, het is comfortabeler en je produceert niet iedere 66 jaar bouwafval met bijbehorende sloopkosten.

Maar helaas heb je geen 400.000 euro. Ai! Dan moet je dus naar de bank voor een hypotheek. Wedden dat je na één gesprek toch voor het huis van lage kwaliteit kiest? Want als je een lening neemt van 400.000 euro tegen een rente van 3 procent betaal je het eerste jaar 12.000 euro aan rente. Samen met de 2.000 euro voor afschrijving kost het huis je per jaar dus 14.000 euro. Bij het huis van lage kwaliteit betaal je dan wel 3.030 euro aan afschrijving, de rente van 3 procent komt slechts op 6.000 euro per jaar – samen 'slechts' 9.030 euro.

We zien dus dat het duurzame huis niet 1.000 euro per jaar goedkoper is, maar 5.000 euro per jaar duurder. Dankzij ons op rente gebaseerde geldsysteem.

Uit Van Arkels boek '*Eigen geld maken: @nder geld, Meer krediet en klanten dankzij @nder geld*'.

se organisatie van onszelf en onze bedrijven. In de economieboeken wordt geld genoemd als ruilmiddel, rekeneenheid en schatvormer. In werkelijkheid geeft het huidige geld een onderliggende sturing die veel maatschappelijk onwenselijke uitkomsten veroorzaakt.

De essentie van het huidige geld is dat het gemaakt wordt uit het niets. Dat gebeurt op basis van rentedragende schulden. Door de rente vloeit er meer geld terug vanuit het bedrijfsleven dan wat er oorspronkelijk inging als lening. Om dit systeem draaiende te houden, moet er iedere dag meer geld worden gecreëerd. Dit leidt enerzijds tot groeidwang en anderzijds ontstaan er monetaire woestijnen. Economieën die een paar generaties terug nog georganiseerd waren op niet monetaire waarden, zijn hierdoor ingestort..

Een Deense universiteit berekende in opdracht van de New Economic Foundation dat alleen al de monopolie op geldschepping in Groot Brittannië jaarlijks 23 miljard pond oplevert. Dit is geld dat burgers, bedrijven en overheid betalen om een lening te registreren, een activiteit die in wezen niets kost. Het gaat dus niet om echte bankkosten en risicoverzekeringen voor het geval leningen niet worden terugbetaald.

INNOVATIES

STRO, al 25 jaar bezig om ander geld mogelijk te maken, ontwikkelde de Cyclos betaalsoftware voor banken en gemeenschappen die echt anders willen. Zo biedt Cyclos de mogelijkheden om *circulair geld* te maken. Je kunt de spelregels van geld in een digitaal betaalnetwerk zo aanpassen dat euro's een tijd in een bepaalde regio moeten blijven voordat ze de regio verlaten en bijvoorbeeld verdwijnen naar China. De koopkracht neemt dan toe met alle kansen voor lokale ondernemers. Dit instrument kun je op allerlei niveaus inzetten. De Europese Unie kan investeringen in achtergebleven regio's veel effectiever maken, een gemeente kan de impact vergroten van geld dat wordt geïnvesteerd om een wijk te versterken en een land als Griekenland kan de interne economie weer op peil brengen.

Deze moderne technologie maakt het mogelijk om een euro in een regionaal betaalnetwerk een 'wisselkoers' mee te geven. We hebben in Griekenland gezien wat er gebeurt als een zwakkere economie een munteenheid gebruikt die bij een sterkere economie hoort. Dit gebeurt natuurlijk niet alleen tussen landen. Ook binnen landen zijn de economische verschillen groot en het gebrek aan wisselkoersen vergroot die verschillen. Cyclos biedt de mogelijkheid tijdelijke wisselkoersen in te voeren per regio. Het idee dat aparte munten ingewikkeld zijn, stamt nog uit de tijd dat mensen steeds moesten rekenen. Dat is tamelijk ouderwets. Tegenwoordig betalen we met de app en die kan ons altijd de prijs laten zien van wat iets voor ons kost. Internationale webwinkels doen dat voortdurend.

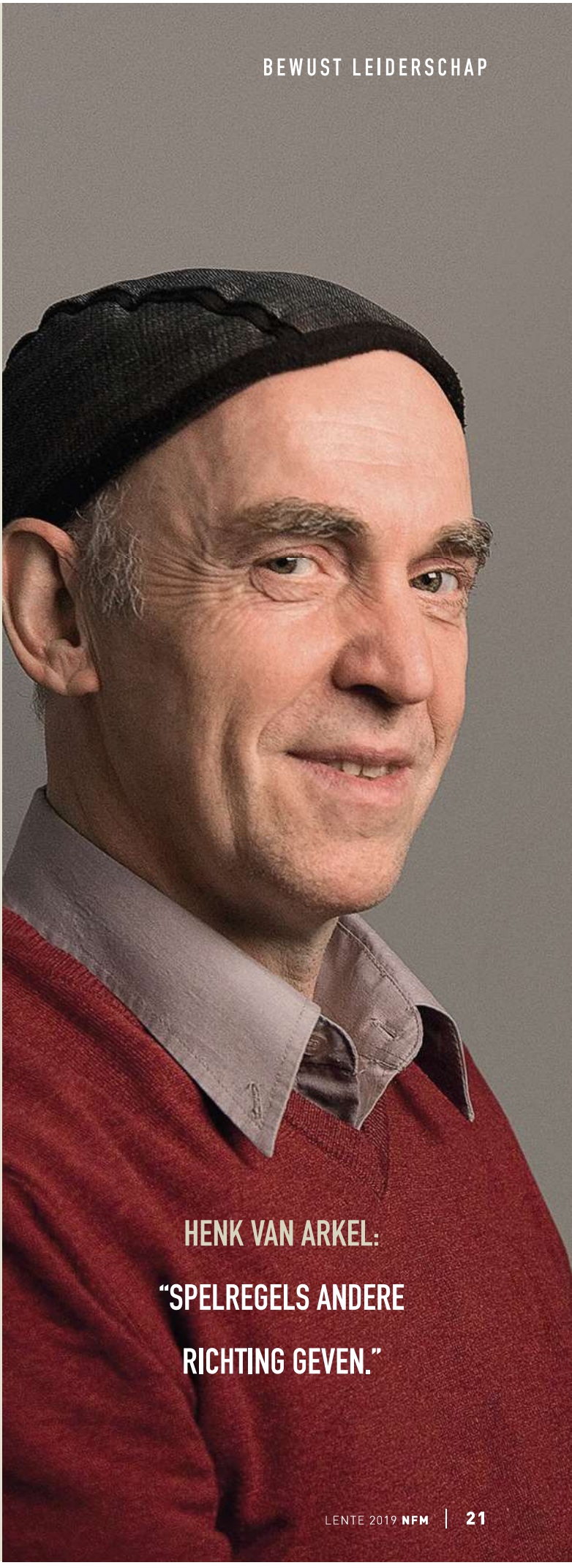

HENK VAN ARKEL:
"SPELREGELS ANDERE RICHTING GEVEN."

Ook biedt Cyclos contra-cylisch krediet. Bij een normaal bankkrediet stuurt de centrale bank met rente op de omvang van krediet, afhankelijk van het risico op inflatie en de behoefte aan extra geld in omloop. Heel effectief is deze sturing niet, zeker niet in tijden van crisis. De individuele bank beoordeelt het krediet uitsluitend vanuit het perspectief van het risico. Tijdens een crisis zijn de risico's hoog en wordt er dus nauwelijks krediet gegeven, hoe laag de centrale bank de rente ook maakt. Wat niet meegenomen wordt bij het bankkrediet is dat de kredietnemer slechts onderdeel is van het geheel. Tijdens een crisis zitten ondernemers met overcapaciteit en hebben er dus behoefte aan dat hun potentiële klanten krediet krijgen. Een holistische kredietaanpak brengt deze partijen bij elkaar. Cyclos geeft leveranciers directe invloed op de omvang van het krediet aan hun klanten, door kredietvrager en leverancier samen het krediet te laten realiseren. De leverancier betaalt de risicopremie en de kredietnemer is verantwoordelijk voor aflossing van het krediet. Je kan dit ook anders vertellen: leveranciers kunnen hun klant een uitgestelde betalingsregeling aanbieden en mogen vervolgens die uitstaande rekening als betaalinstrument gebruiken. Hoe groter het risico dat de klant uiteindelijk niet betaalt, des te minder is de rekening waard ten opzichte van de nominale waarde. Dus als betaalinstrument kan de leverancier alleen de echte waarde gebruiken. Op deze manier ontstaat een flexibel kredietinstrument waarbij veel krediet ontstaat als leveranciers echt klanten nodig hebben. In de omgekeerde situatie, zoals nu in de bouw, is er geen behoefte aan geldschepping en is alleen krediet mogelijk op basis van spaargelden.

GELD ROLT EFFECTIEVER

Deze innovaties worden in Nederland op verschillende plaatsen toegepast. Zo wordt bij de Utrechtse Euro geëxperimenteerd met het samenbrengen van bedrijven die behoefte hebben aan krediet en bedrijven die een extra klant willen en bereid zijn het kredietrisico op zich te nemen. Ook zien de leden van de Utrechtse Euro op hun rekeningoverzicht hoeveel dagen het geld binnen Utrecht rondgaat voordat euro's gekocht kunnen worden.

"OOK FINANCIËLE INSTELLINGEN DIE DUURZAAMHEID EEN GOED HART TOEDRAGEN, KUNNEN ZICH AANSLUITEN BIJ LOKALE GELDINITIATIEVEN"

Henk van Arkel

Henk van Arkel, directeur van Social TRade Organisation (STRO), bouwt al vanaf zijn tienerjaren bevlogen aan een alternatief voor het huidige geldsysteem. Dat trekt in zijn visie geld weg uit de lokale economie, richting financiële centra en grote multinationals. Zo veroorzaakt het armoede. Daarnaast dwingt geldschepping tegen rente tot voortdurende groei, die tot milieurampen leidt.

Met grote geestdrift inspireert Henk met STRO anderen om lokale munten te initiëren voor een duurzame circulaire economie. Met succes: wereldwijd gebruiken honderden initiatieven de lokaal-geldmodellen en betaalsoftware Cyclos van STRO.

Meer informatie: www.socialtrade.nl, www.cyclos.org, www.uniteeconomy.nl, www.utrechtse-euro.nl, www.vix.nl.

Alkmaar was recent de eerste gemeente die lid werd van lokaal geld, in dit geval van het plaatselijke bedrijvennetwerk de Vix. Het aantal bedrijven in het Vix-netwerk groeide vorig jaar van een paar naar een kleine honderd. Dit zijn niet alleen kleinere bedrijven, maar ook grote bedrijven als Elektropartners en GP Groot.

Rotterdam selecteerde Humanitas Rotterdam om het welzijnswerk in de deelgemeente Feijenoord vorm te geven. Deze selectie kwam mede tot stand omdat Humanitas een zo groot mogelijk deel van haar bestedingen wil doen in de lokale euro, een initiatief van de stichting Locoo, om zo de koopkracht in de wijk Feijenoord vaker rond te doen gaan. Dat versterkt de sociale samenhang en vergroot de werkgelegenheid.

Ander voorbeeld is United Economy, een duurzaam handelsnetwerk voor gelijkgestemde bedrijven die elkaar sterker maken en onderling groen zakendoen vereenvoudigen. De onderlinge munt, de United, is een zuiver ruilmiddel, zonder rente en speculatie. Een munt die steeds wordt uitgegeven aan producten en diensten binnen het United Economy netwerk, en dus keer op keer ten goede komt aan de deelnemende bedrijven. Tal van bedrijven doen al mee, zoals bedrijven die zich bezighouden met duurzaam voedsel zoals Odin, Eosta en BD-Totaal Organic Foodservice. Daarnaast handelen ook andere duurzame bedrijven met Uniteds, zoals Greenchoice, Eneco, Triodosbank, Kyoto-lease en MVO-Nederland.

Ook financiële instellingen die duurzaamheid een goed hart toedragen, kunnen zich aansluiten bij dergelijke initiatieven en een deel van de inkopen in circuliair geld gaan betalen.

Alle genoemde initiatieven werken nauw samen in de landelijke *Coöperatie Circulair Geld*. Greenchoice viel de eer te beurt het duizendste lid te zijn van dat samenwerkingsverband. ■